

УДК 330.322.2:631.1

Маковоз О.С.*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та фінансів,
Харківський національний університет внутрішніх справ***Передерій Т.С.***фахівець 1 категорії
Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при РНБО України*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

MAIN FEATURES OF INVESTMENT SAFETY AGRARIAN SECTOR IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено теоретичним та практичним аспектам інвестиційної безпеки аграрного сектору в Україні. Проаналізовано сучасний стан аграрного сектору економіки. Охарактеризовано інвестиційну безпеку підприємства та її складники. Обґрунтовано доцільність ефективного застосування інвестиційної безпеки для аграрного підприємства. Запропоновано рекомендації щодо підвищення рівня інвестиційної безпеки аграрного підприємства та його інвестиційної привабливості в Україні.

Ключові слова: аграрний сектор, інвестиційна безпека підприємства, інвестиційна діяльність, інвестиційна безпека аграрного підприємства, інвестиційне співробітництво, інвестиційна привабливість.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена теоретическим и практическим аспектам инвестиционной безопасности аграрного сектора в Украине. Проанализировано современное состояние аграрного сектора экономики. Охарактеризованы инвестиционная безопасность предприятия и ее составляющие. Обоснована целесообразность эффективного применения инвестиционной безопасности для аграрного предприятия. Предложены рекомендации по повышению уровня инвестиционной безопасности аграрного предприятия и его инвестиционной привлекательности в Украине.

Ключевые слова: аграрный сектор, инвестиционная безопасность предприятия, инвестиционная деятельность, инвестиционная безопасность аграрного предприятия, инвестиционное сотрудничество, инвестиционная привлекательность.

ANNOTATION

The article is devoted to theoretical and practical aspects for using investment safety of agrarian sector in Ukraine. The present state of agrarian sector of the economy is analyzed. The investment security of the enterprise and its components are characterized. The expediency of effective application of investment security for the agrarian enterprise is substantiated. The recommendations for raising the level of investment security of the agrarian enterprise and its investment attractiveness in Ukraine are proposed.

Keywords: agrarian sector, investment security of the enterprise, investment activity, investment security of the agrarian enterprise, investment cooperation, investment attraction.

Постановка проблеми. У сучасних умовах модернізації національної економіки України та активізації євроінтеграційних процесів особливої актуальності набувають питання залучення інвестицій та ефективного їх використання. З урахуванням ресурсної бази більшість науковців вважає, що саме успішне функціонування аграрного сектору економіки дозволить Україні зайняти гідне місце у світовій еконо-

міці. Світовий досвід переконує, що аграрний сектор не в змозі розвиватися та бути конкурентоспроможним без активного залучення додаткових інвестицій. Сьогодні проблема забезпечення інвестиційної безпеки підприємства в аграрному секторі особливо актуальна для України. Вирішення зазначеної проблеми сприятиме впровадженню інновацій, оновленню асортименту продукції та виробничих фондів аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням інвестиційних процесів присвячено чимало праць іноземних та вітчизняних учених: І. Ансоффа, О.І. Барановського, О.В. Величко, О.Д. Вовчак, В.М. Геєця, Дж.М. Кейнса, Н.С. Краснокутської, О.В. Носової, А.А. Пересади, А.А. Томпсона.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць щодо розв'язання проблем залучення інвестицій в національну економіку, ще і досі не сформовано загального визначення сутності інвестиційної безпеки підприємства аграрного сектору.

Мета статті – дослідити сучасні особливості інвестиційної безпеки аграрного сектору в Україні як фактора економічного зростання національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна аграрна політика України спрямована на збільшення обсягів виробництва та задоволення потреб споживачів. На рівень конкурентоспроможності впливають різні фактори, у тому числі економічні, соціальні та природні, які необхідно враховувати під час розроблення інвестиційної політики.

Н.Т. Гончарук визначає аграрний сектор економіки як сукупність взаємопов'язаних галузей сільського господарства і функціонально пов'язаних обслуговуючих формувань, які задовольняють потребу в продуктах харчування і сировини для переробної промисловості. До системи аграрного сектору економіки, крім сільськогосподарських підприємств, входять також заклади аграрної освіти, наукові, науково-дослідні установи та центральні і міс-

цеві органи управління аграрним сектором економіки [1, с. 21–22].

На думку І.Г. Сурай, у широкому розумінні аграрний сектор економіки охоплює всі підприємства України незалежно від форми власності й організаційно-правової форми, що виробляють сільськогосподарську продукцію і продукти її первинної переробки та пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації (установи), що здійснюють розроблення та реалізацію державної аграрної політики. У вузькому розумінні його розглядають тільки як сектор економіки, що охоплює всі підприємства, що виробляють сільськогосподарську продукцію, здійснюють її первинну переробку та обслуговують зазначені процеси. Вона спеціально наголошує на необхідності розмежування понять «агропромисловий комплекс» і «аграрний сектор економіки» [2].

Особливості сучасного стану аграрної сфери зумовлені тим, що до початку реформ держава брала істотну участь у фінансуванні капітальних вкладень у сільське господарство, а сьогодні вона практично усунулася від цього. Також не було створено відповідної регулюючої підтримки, зокрема не сформовано відповідного сприятливого інвестиційного клімату [3], хоча окремі елементи регулювання сьогодні активно використовуються (спеціальний режим оподаткування, цінове регулювання, спеціальна кредитна підтримка).

Відповідно до Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 664-р, аграрний сектор економіки демонструє позитивну динаміку зростання, формуючи останніми роками близько 14 відсотків валової доданої вартості в країні та близько 40 відсотків валютних надходжень від експорту. Інвестиційна привабливість сільського господарства підтверджується цифрою

49,5 відсотка зростання обсягів капітальних інвестицій за січень – грудень 2016 року [4].

Однією з найважливіших складових частин економічної безпеки, на нашу думку, є інвестиційна безпека аграрного підприємства, яка дозволяє здійснювати відтворення основного капіталу, підтримувати конкурентоспроможність і створювати нові передумови міжнародного співробітництва.

Інвестиційна стратегія – невід'ємна частина економічної стратегії суб'єкта господарювання в ринкових умовах, яка є генеральним планом функціонування підприємства щодо здійснення інвестиційної діяльності. Цей план включає питання, які пов'язані з послідовним розробленням стратегічних напрямів інвестиційної діяльності, забезпеченням джерелами інвестування, плануванням та ефективним їх використанням. При цьому ефективність обраної інвестиційної стратегії визначається ступенем відповідності бізнесових ідей, макро- та мікроумов ринку сільськогосподарської галузі [5].

Сучасні українські аграрні підприємства функціонують в умовах нестабільності, невизначеності та непередбачуваності. Тому керівництву підприємства необхідно приймати ризикові рішення в умовах жорсткої конкуренції для досягнення запобігання, послаблення чи захисту від наявних та прогнозованих небезпек і загроз [6, с. 180].

Однозначне визначення сутності інвестиційної безпеки підприємства сьогодні відсутнє. Тому нами було розглянуто декілька підходів до визначення інвестиційної безпеки підприємства та відповідно побудовано таблицю № 1.

Інвестиційна безпека підприємства характеризує ефективність використання інвестицій з погляду досягнення ним поставлених цілей (отримання прибутку, соціального ефекту або бажаного рівня економічної безпеки) та зміну рівня фінансово-економічного стану після реалізації інвестиційного проекту [10, с. 31].

Таблиця 1

Визначення сутності інвестиційної безпеки підприємства

Автор, посилання на джерело	Визначення сутності інвестиційної безпеки підприємства
Анісімова О.М., Картечева О.С. [7]	процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економічна стратегія розвитку підприємства здатна зберігати і підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку та економічної стабільності і, як результат, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення.
Кириченко О.А., Денисенко М.П., Сідак В.С. [8]	стан підприємства як суб'єкта інвестиційної діяльності, за якого довгострокові економічні інтереси підприємства є узгодженими зі впливом суб'єктів зовнішнього середовища.
Єрмак О.О. [3]	стан захищеності інвестицій від внутрішніх і зовнішніх загроз, який запобігає їх втратам та зменшенню реальних грошових потоків у обсягах і строках в умовах допустимого рівня ризикованості [3].
Побережна Н.М. [6]	стан ефективного використання його ресурсів та ринкових можливостей для запобігання погроз зовнішнього та внутрішнього середовища, які виникають у процесі інвестиційної діяльності підприємства, що сприяє його стійкому розвитку.
Караєва Н.В. [9]	це і стан, і процес: з одного боку, вона характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів в економічній політиці суб'єкта господарювання, а з іншого – визначає процес та напрями ефективного їх використання.

Складники інвестиційної безпеки підприємства:					
безпека стратегічного і тактичного інвестування	безпека формування інвестиційних ресурсів	безпека інвестування у фізичні, грошові і нематеріальні активи	безпека пасивного та активного інвестування	безпека інвестицій у створення нових і розширення виробництва	безпека конкретних інвестиційних проєктів

Рис. 1. Складники інвестиційної безпеки підприємства
(побудовано авторами на основі [13, с. 55–56])

За даними Checkpoint, загальний обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор за початок 2017 року зріс на 58%. Це на 4 млрд гривень більше, ніж за цей же період 2016 року [11].

Інвестиційна безпека зумовлюється структурою і домінуванням на вітчизняному ринку тих чи інших мотивів інвестування, ступенем диверсифікації інвестиційних джерел; величиною впливу капіталу; рівнем повернення вкладених коштів; наявністю/відсутністю страхування інвестиційних ризиків; добросовісністю/недобросовісністю поведінки інвесторів; рівнем узгодження інтересів менеджерів, мажоритарних і міноритарних власників; ступенем інформованості інвесторів; формою отримання інвестиційного доходу; режимом валютного курсу та відсотковою політикою, що встановились у країні; характером амортизаційної політики; часовими межами ухвалення рішень про інвестування; чіткою інвестиційною політикою, розрахованою на тривалу перспективу [12, с. 58].

Формування і становлення діяльності підприємства безпосередньо пов'язане з інвестиціями в його економічний, соціальний та науково-технічний розвиток. Підприємницька діяльність у будь-якій організаційно-правовій формі, у тому числі і в аграрному секторі, немислима без інвестицій: вже початковий стартовий капітал повинен розглядатися як інвестиція, яка стає матеріальною або грошовою базою приватного, колективного чи державного підприємства [13]. Враховуючи саму дефініцію поняття «безпека», з огляду на інвестиційний аспект слід виділити основні складники інвестиційної безпеки підприємства (рис. 1).

Проблему інвестицій в аграрний сектор слід вирішувати комплексно, із запровадженням усіх механізмів формування його інвестиційної привабливості, залучення інвестиційних ресурсів, зменшення ризиків, а найголовніше – формування власних джерел фінансування підприємства [11].

У листопаді 2017 року між Кабінетом міністрів України та урядом Королівства Саудівської Аравії було підписано меморандум про інвестиційне співробітництво у сфері сільського господарства, який передбачає активізацію співробітництва між державами у цій галузі, а також залучення інвестицій у вітчизняну

аграрну сферу. За даними Міністерства аграрної політики, за 9 місяців 2017 року Україна поставила в Саудівську Аравію аграрної продукції на 309,8 мільйона доларів. Здебільшого Україна експортує до цієї країни зернові культури (25,2 мільйона доларів), рослину олію (11 мільйонів доларів), м'ясо і субпродукти (1,6 мільйона доларів)[15].

Висновки. У сучасних умовах господарювання для підприємств аграрного сектору набувають актуальності питання залучення інвестицій у модернізацію виробничих процесів. Сьогодні головною особливістю сучасної інвестиційної політики аграрних підприємств є створення сприятливого середовища для розширення позабюджетних джерел фінансування капітальних вкладень і залучення приватних (вітчизняних, іноземних) інвестицій у сільське господарство. Проблему інвестицій в аграрний сектор слід вирішувати комплексно, із запровадженням усіх механізмів формування його інвестиційної привабливості, залучення інвестиційних ресурсів, зменшення ризиків, а найголовніше – формування власних джерел фінансування підприємства [11].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Гончарук Н.Т., Серьогін С.М. Кадри аграрного сектора економіки України: формування і розвиток. Д.: ДРІДУ УАДУ, 2003. 166 с.
- Сурай І. Поняття державного управління аграрним сектором економіки України // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. К.: Вид-во НАДУ, 2003. Вип. 2. С. 259–270.
- Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна. URL: http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf
- Розпорядження Кабінету Міністрів України про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки від 13.09.2017 р. № 664-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80>.
- Слободянюк Н.О. Інвестиції в аграрну сферу в системі інноваційного розвитку національної економіки. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/22_2016/5.pdf.
- Побережна Н.М. Інвестиційна складова економічної безпеки / Н.М. Побережна // Вісник Національного технічного уні-

- верситету «ХПІ». Сер.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2013. № 67. (1040). С. 179–185.
7. Анісімова О.М., Картечева О.С. Інвестиційна безпека підприємства в контексті економічної безпеки: сутність, зміст, оцінка і система управління. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Випуск 1. Том 2. С. 293–297.
 8. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: [монографія] / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, та ін.]; заг. ред. Кириченко О.А. К.: ІМБ Університету «КРОК», 2010. 412 с.
 9. Караєва Н.В. Теоретико-методологічні основи дослідження інвестиційної безпеки в системі антикризового управління / Н.В. Караєва, А.О. Межевич. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_1/Kareva_109.htm.
 10. Мосіюк С.І., Мосіюк І.П., Булгакова М.В. Інвестиційні процеси в сфері аграрного виробництва України. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5276/1/6.pdf>
 11. Інвестиції в аграрний бізнес: час для капіталовкладень настав. URL: <https://ckp.in.ua/research/18309>.
 12. Мороз М.О. Стан формування системи забезпечення інвестиційної безпеки України. URL: <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/viewFile/114499/109174>.
 13. Барановський О.І., Мороз М.О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/109926/105386>.
 14. Україна та Саудівська Аравія домовилися про інвестиції в аграрну сферу. URL: <https://economics.unian.ua/agro/2220466-ukrajina-ta-sauidivska-araviya-domovilisya-pro-investitsiji-v-agranu-sferu.html>.